

Szántó T. Gábor

Lefelé a Níluson

A légkondicionált minibusz ajtaja kinyílt, a csoport tagjai egymás után leszálltak. Két idős házaspár ült elöl, a többieknek meg kellett várni, míg lekászálódnak, utána állhattak csak fel. A harmincas éveiben járó ügyvéd türelmetlenkedett, felesége csitította. Tibor morogva bár, de tudomásul vette, hogy a tíz nap alatt, míg együtt utaznak, nemigen lesz másképp. Első nap megpróbált gyorsabb lenni, de mire az ajtóhoz ért, az idősebbek is felálltak, és végig ott kellett ácsorognia, míg azok egymást segítve, holmijuk között válogatva, komótosan magukhoz véve a legszükségesebbeket – szalmakalapot, fényképezőgépet, pénztárcát, sőt az egyik nő egy napernyőt is – végre óvatos léptekkel leszálltak. Kénytelen-kelletlen maga elé engedte a velük utazó két idős asszonyt is, azután megkönnyebbülve ugrott le a buszról.

Tűzött a nap. A hosszú közép-európai télből érkezett csoport tagjait minden kiszálláskor letaglózta a forróság. Abu, a karcsú, sötét bőrű, koptatott farmerjához és fekete pólójához harminc fokban is angol tweedzakót viselő egyiptomi idegenvezető többször is megjegyezte: az áprilisi naptól nem kell még tartani. Csak a két idős hölgy nevetett, örültek, ha hozzájuk szólt. Akármit mondott, imponált nekik a borotvált fejű férfi, aki törve beszélte a magyart, és láthatóan nekik magyarázott. A soron következő fakultatív utakra többször is nyomatékosan felhívta a figyelmüket. A többiekkel, akik angoltudásuk birtokában magabiztosabban tájékozódtak, kevésbé boldogult. Az idős hölgyek tudatában voltak kiszolgáltatottságuknak, ezért is ragaszkodtak az idegenvezetőhöz, bár szívesen csapódtak volna a többiekhez. Ha tehették, a fiatalabbak közelében sertepertéltek, keresték az alkalmat, hogy szót válthassanak velük.

Abu mondott néhány büszke mondatot, hogy a gát építése idején Nasszer elnök törekvéseit az oroszok is segítették, így jöhetett létre a piramis méreténél is szélesebb alapokon nyugvó gát, ami egész Egyiptomnak elegendő elektromos áramot termel. A másik fiatal pár férfitagja, Ádám nemigen beszélt, ám ekkor gúnyosan odasúgta az ügyvédnek, hogy a gát építéséhez núbiai falvak lakosságát, emberek sokaságát telepítették ki, mert a duzzasztáshoz el kellett árasztani bizonyos földterületeket, így a falvak megsemmisültek. Minderről az idegenvezető nem tett említést. Az ügyvéd a fejét csóválta, és cinkosan nézett útítársára, aki nem először fűzött a többiek számára addig nem ismert részleteket az idegenvezető szavaihoz.

Abu kedves volt, de unott és korántsem segítőkész. Amikor Tibor, sokallva a fakultatív programok árát, afelől érdeklődött, lesz-e taxi a kikötők környékén, amivel bejuthatnak a városba, csak a fejét rázta. Tibor gyanakodott, és Ádámmal elhatározták, hogy a hajóhoz visszatérve felderítik a lehetőségeket.

A gátnál a csoport tagjai három részre oszlottak. Az idősebb házaspárok azon az oldalon maradtak, ahol a turbinákat lehetett látni. Az egyik férfi lelkesen sétált végig a betonmellvéd mentén, és mutogatott, napernyős neje és barátai haladtak a nyomában. A két fiatal pár átsétált a túloldalra, ahol a felduzzasztott Nílus tárult eléjük. Tenyerükkel árnyékot borítottak arcukra, és úgy pásztázták a tájat, mintha az egykori núbiai falvak maradványait keresnék.

A két idős hölgy melljük lépett. A buszon hallották, hogy a két fiatal pár megint külön utat szervez, féláron, vagy tán még olcsóbban, mint az idegenvezető ajánlotta. Abu azóta, hogy tudomást szerzett a különutakról, s hogy az idős hölgyek bizalma is megrendült benne, sértett volt, és szinte egyáltalán nem foglalkozott a csoporttal.

Az egyik hölgy, a hetven körüli, erősen ékszerezett, festett szőke hajú Angéla széles karimájú, fekete műanyag szalmakalapot hordott, sőt, a hőség ellenére fekete selyemsálát vetett át hanyagul a vállán. Általában magas sarkú szandált vagy keskenyedő talpú parafapapucsot viselt, ezért a kirándulásokon az ókori kövek között csak bukácsolt, és valakinek mindig meg kellett fognia egyensúlyozva oldalra tartott kezét. A szintén festett, de fekete hajú Edit vele egykorú lehetett. Jóval kevesebbet beszélt, azt is csak egészen halkán. Visszafogott ruházatához fekete vagy barna zárt bőrcipőt vett fel, hasonlóképpen emelt sarokkal, ami neki is megnehezítette járását, különösen a sivatagi templomok kőmorzsalékos beugróiban. Amikor segítettek neki, minduntalan elnézést kért, hogy nem a helyi viszonyoknak megfelelő lábbelit hozott.

Úgy álltak ott a két fiatal házaspár mellett, mint tánciskolában a lányok, akik várják, hogy felkérjék őket. Azok azonban bolondoztak, felváltva fotózták egymást a gát korlátján, hol felülve, hol nekitámaszkodva, hol meg összeölelkezve. Az utazás közepén jártak, lassan kioldódott belőlük a hajszás hétköznapi feszültsége és az utazási előkészületekkel járó stressz. Mindkét pár úgy jött el nyaralni, derült ki beszélgetéseikből, hogy az utolsó pillanatban fizettek be az útra, azzal az elhatározással, hogy bárhová, csak el otthonról, a folyamatos mókuserékből. Most, hogy előntötte őket a szabadság és a nyaralás rég tapasztalt érzete – különösen, hogy harminc fokkal volt melegebb Egyiptomban, mint odahaza, s ez némiképp kiolvasztotta őket otthoni berögződéseikből is – felszabadultan nevetgéltek, időnként úgy viselkedtek, mint a kamaszok.

Nem vették észre, hogy Edit rajtuk felejtí a szemét, azután elkomorul, elkapja a tekintetét, és úgy tesz, mintha maga is a távolba nézne, és az elpusztított núbiai falvak nyomait keresné. Tászkájában turkált, zsebkendőt vett elő, kifújta az orrát, azután néhány méterrel odébb ment tőlük. Amikor Abu kiáltott, hogy indulás, lassú léptekkel indult a csoport után, mint akinek nehezebbre esik újra csatlakozni hozzájuk.

Emlékek rohanták meg, vadul és váratlanul. Férjével évtizedekig álmodoztak arról, hogy elutaznak Egyiptomba. Az álom megmaradt álomnak: Bécsnél és az Adriánál messzebb nem jutottak, nem telt rá. Megözvegyülve, évekre egyedül maradt. Csak amikor egy külföldről hazatelepült régi barát tűnt fel az életében, és a vigasztalás mindkettejük számára meglepő gyengédséggel párosuló, kölcsönös érzéseket ébresztett bennük, akkor merült fel a lehetősége ismét az egyiptomi útnak, különösen azért, mert a férfinak nem jelentett problémát, hogy Edit utazását is kifizesse. Bármilyen fájdalmas volt belegondolnia, bármilyen lelkiismeret-furdalást okozott is, hogy amire az egyik férfival egy fél életen át vágyott, a másikkal alig fél év után valóra válik, Edit úgy érezte, nem háríthatja el a lehetőséget: talán valamilyen magasabb akarat kívánja úgy, hogy ha kerülő úton is, most mégis beteljesedjen a vágya. Csakhogy az idős udvarló infarktust kapott, és meghalt. Edit akkor sokkos állapotba került, hetekig nyugtatókon élt. Mintha friss szerelme mellett férjét is újra gyászolta volna, és a két férfivel együtt egész életét. Amikor kiderült, hogy hódolója fél éves kapcsolatuk után, fiai mellett rá is tekintélyes összeget hagyott, megdöbbsent. Kezdetől fogva

érezni lehetett, hogy számíthatnak egymásra, erre azonban nem gondolt. Azért is szégyellte magát, mert neki eszébe se jutott volna a férfi javára végrendelkezni. Igaz, nem is nagyon lett volna miről. Elfoglalt lánya ritkán nézett rá, nem volt igazán jó a viszonyuk, de Edit természetesnek találta, hogy szerény vagyonát – lakását, néhány régi ékszerét, párszáz ezer forintos, végszükségre, orvosokra tartogatott bankbetétjét – más nem örökölheti.

Abból utazott hát Egyiptomba, ami idős barátjáról maradt rá. Meggyőzte magát, hogy a férfi is így akarná, de abban a pillanatban, amikor az önfeledt párokra pillantott, rászakadt a fojtogató magány és a kétségbeesés. Átkozta a pillanatot, amikor úgy döntött, elég erős lesz hozzá, hogy végigcsinálja a tíz napot.

Mindebből a fiatalok semmit sem észleltek, egymással voltak elfoglalva. Igyekeztek távolságot tartani az idősebbektől, Edit pedig nem tudta könnyen kimutatni érzéseit mások előtt, ha vágyott is a társaságukra. Aznap még egy fakultatív kirándulásra fizetett be Philea templomához, de legszívesebben máris a hajóhoz ment volna, hogy magára zárja a kabinajtót és egyedül lehessen.

Rosszullétét csak fokozta a nyomor, amivel lépten-nyomon szembesültek. Ez a közös élmény bírta rá a fiatalokat is, hogy szóba elegyedjenek idősebb útítársaikkal. A szüntelenül rájuk tapadó koldusok falkája, a bizsuárusok, akik lépten-nyomon kínálgatták ócska portékáikat, részint az idegeikre mentek, részint megdöbbenették és lelkiismeret-furdalással töltötték el őket. Az alabástromnak mondott, hamis szobraikkal, álpapiruszaikkal, sáljaikkal, kendőikkel, szalmakalapjaikkal és vizes palackjaikkal rohamozó árusok kitartóan loholtak utánuk, s nekik századszor is válaszolniuk kellett a kérdésre: honnan jöttek. A bazárosok az elutasítás nyomán azonnal fél áron kínálták portékáikat, és ha így is hiába tuszkolták kezükbe a holmit, további ajánlatra vártak, vagy csak jó szóra, reménykeltő ígéretre – *Maybe later? Maybe tomorrow?* –, hogy talán később, visszafelé, esetleg másnap, ha újra arra jönnek, mégis vesznek tőlük valamit. Mintha pénz híján egyedül ez a remény tartotta volna őket életben másnapig, azért ismételték, akár valami mantrát.

Editet marcangolta a bűntudat. Nem segített rajta, hogy a fiatalok is hasonlóképpen éreztek, igaz, belőlük a bűntudat mellett dühöt váltott ki a nyomor látványa. Tibor az első napokban inkább elhessentette az árusokat és a koldusokat, egy alkalommal majdnem meg is ütött egyet, aki karjába kapaszkodva húzta volna vissza, csak felesége vett egy-egy apróságot, ő is inkább azért, hogy lelkén könnyítsen, nem azért, hogy ruhatárát bővítse. Férje a negyedik napra tört meg, s kezdett egyre nagyobb borraivalókat adni, és alamizsnát, különösen gyerekkoldusoknak.

Ádám leszegett fejfelé vágott át a rájuk tapadó burnuszos kereskedőkön, miközben feleségével, Eszterrel együtt folyamatosan ismételték: *No, thanks. No thanks.* A koldusok láttán legszívesebben üvöltöttek volna tehetetlenségükben. Mert lehetetlen minden feléjük nyúló kézbe egy-két fontot dugni. Hiábavaló a gesztus, ha végeláthatatlan a szenvedés. Ha egynek adtak, három másik sereglett köréjük, mint piranhák a vér szagára. Különböző teóriákkal próbálták megnyugtatni magukat: hogy milyen nemzetközi szervezeteknek mit kellene és mit lehetne tennie; hogy a tőkekereskedelemre és valutaspekulációra be kellene vezetni a sokszor felmerült, különleges nemzetközi adót; hogy globális mozgalomra volna szükség a szegénység ellen, mert csak az vezethet eredményre; vagy éppen arra utaltak, hogy odahaza is

tehetnének a cigányok nyomora és kilátástalansága ellen. Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan – ismételtgették, s közben küzdöttek lelkiismeret-furdalásukkal, mert kétszer is előfordult, hogy nem adtak pénzt olyan helyzetben, amikor az agresszíven kéregetőkkel szembeni ingerültségük le bírta alázatukat.

Miközben Philea templomától visszafelé jövet erről beszélgettek, nem vették észre, hogy Edit sápadtan hallgat, nem nyilvánít véleményt. Eddig beszélgetett volna velük, de most képtelen volt megszólalni. A bazárokból és a nevezetességek előtti autóparkolókból, ahol a mikrobusz várt rájuk, őt is körbevették az árusok. Nem akart mindig segítséget kérni Abutól vagy a fiataloktól, de rosszul látta a címleteket, így becsapták. Rettegett a koldusok láttán, akik mocskos kezeikkel egyszerre könyörgőn és követelőzőn nyúltak felé. Nem merte előttük kinyitni a tárcáját, tartott tőle, hogy kitépi kezéből a pénzt, de folyamatos rosszullét kerülgette a büntudattól. Szenvedett, hogy ő, aki annyit nélkülözött gyerekkorában, s aki egész életét tisztos nincstelenségben élte le, most, amikor megengedhetné magának, mégis képtelen adni, mert attól fél, hogy kifosztják.

Délután a két fiatal pár megint lelépett a csoporttól, de előtte Eszter, váratlan kedvességgel, magukkal hívta Editet és a másik idős hölgyet is. Noha Abu ötször is elismételte a mikrobusz recsegő mikrofonjába, hogy most kínálkozik az utolsó lehetőség az este induló hajóút előtt, hogy a másnapi fakultatív kirándulásra befizessenek, az addig hozzá lojális két idős hölgy is csatlakozott a szakadár útitársakhoz. Edit erővel kényszerítette magát, hogy velük tartson és próbáljon kitörni lehangoltságából. Úgy érezte, lépnie is nehezebbre esik.

Tibor és Ádám tárgyalt a nílusi hajóssal, és a meghirdetett tarifához képest fél áron béreltek ki egy felukkát. Átvitorláztak az Elefánt-szigetre, hogy megnézzék az ókori helyőrség és Khnum templomának romjait. Edit tartotta magát, de nem tudta élvezni sem a kirándulást, sem a beszélgetést, pedig a fekete bőrű núbiai férfi a fiatalok kérdéseire részletes felvilágosítással szolgált a többnejűség hétköznapi gyakorlatáról is. A kiránduláson az útitársak közelebb kerültek egymáshoz, de Editet minduntalan sírás kerülgette. Nem akart beszélni a múltjáról, se férjéről, se későbbi kapcsolatáról. Amire néhány órája még annyira vágyott, most szinte elviselhetetlen teherré vált. Folyton az óráját nézte, mikor érnek vissza a hajóra.

Amikor kikötött a felukka, loholniuk kellett, hogy elérjék az indulást. A szálloda-hajó recepciójánál várakozó Abu megvetően nézett rájuk, de már csak a két idős asszonynak tett kellemetlen megjegyzést.

Mire a kajütjébe ért, Edit leizzadt és szédült is. Minek kellett vállalnia az utat? Miért gondolta, hogy jó lesz, ha velük megy? Ugyan miben reménykedett? Sírógörcs tört rá a bizonytalanságtól és a szorongástól. Megszégyenülten gubbasztott az ágy szélén, arra se volt ereje, hogy levesse cipőjét és lefeküdjön, vagy hogy átüljön a karosszékre. Ölében szorongatott táskájából előtúrva bevett egy Xanaxot, és próbált megnyugodni. Amikor a hajó elindult Luxor felé, Angéla kopogott az ajtaján, vacsorázni hívta.

Az étterembe az egyiptomi estre készülő nyugat-európai és amerikai vendégek közül sokan már jelmezben érkeztek. Edit viszolyogva szemlélte öltözetüket. A svédasztalról megint a koldusok jutottak az eszébe, akik útjuk során mindenütt rohamoztak. Egy korábbi este még elképedten nevetgéltek a többiekkel a megszokhatatlan bőségen

és rosszuléteiken, mert nem tudtak mértéket tartani az evésben. Akkor hálás volt, hogy beszélgetőtársaik akadtak, most nem szívesen ült a közös asztalhoz. Mardosó lelkiismeret-furdalással szedett a tálakból, ezt is csak azért, mert tudta, Angéla rászólna, ha nem enne. Csak turkált a tányérján, nemigen szólalt meg, és a falatokat hosszasan, kényszeredetten őrlötte fogai között. A többiek közben fordultak néhányszor, hogy a hosszú bűféasztalról, amin elöl a saláták, hátrébb melegített tálakban húsok, halak, különféle főtt és sült zöldségek és más köretek, valamint édességek sorakoztak, újra és újra vegyenek maguknak.

A vacsora végén, Angéla unszolására odaültek a magára maradt Abuhoz. Hatott a nyugtató, Edit kissé eltompult. Angéla bizalmaskodó és alázatos arccal fordult a fekete férfihez.

– Nagyon utálsz bennünket?

Abu tetetett értetlenséggel visszakérdezett.

– Miért te gondolsz?

– Hogy nem veled mentünk.

– Fákultatív út nem kötelező – vonta meg a vállát Abu. – Mindenki menni, áhová akár. Nem ákární látni, nem menni. Há ván jobb idegenvezető, menni ázzál. Csák vigyázni, nehogy báj legyen. Itt ván sok veszély.

Angéla bűnbánóan pislogó szemekkel kezdte magyarázni, hogy a fiatalok ezt mondták, a fiatalok azt mondták; hogy olcsóbb árat találtak, hogy több helyre jutnak el, s hogy ők idős asszonyok, muszáj, hogy takarékoskodjanak, azért kaptak csak az ajánlaton, és hogy Abu ne haragudjon rájuk, ők nagyon is elégedettek vele.

Edit hallgatott. Ő is szívesen spórolt, de hirtelen örvénylő szorongás fogta el: mi történhet, ha Abu megelégteli különútjaikat. Félt a fekete bőrű embertől, aki foghegyről válaszolgatott nekik, és félt a közelebből le nem írt veszélyektől, amiket megpendített. Hirtelen úgy érezte, vele szemben is árusást követett el: Abu nyilván abból él, amit rajtuk keres. Tartott tőle, mint a követelőzőn feléjük nyúló kolduskezeketől, s hirtelen úgy érezte, ha már rettegésében azoknak nem adott, nem kellett volna Abut is megfosztania külön keresményétől. Másrészt azonban visolygott Angéla árusásától, behízegő modorától. Úgy érezte, összezavarodik. Az út kezdetén kíváncsiságot keltett benne a fekete férfi, utóbb a fiatalok elidegenítették tőle, s most nem tudta, hányadán áll vele. Remegett mindene.

Elgyötörten állt fel az asztaltól, és indult volna a kajütjébe, de egy idősebb pár a csoportból hirtelen kerekedett jókedvében a bárba invitálta őket. Erőszakosan beléjük karoltak, nem volt mód a menekülésre.

A bárban addig erőltették, míg elfogadta a meghívásukat. Egy gin tonikot rendelt, hogy oldódjon a rosszkedve. Tompán bámulta a burnuszba és fehér lenből csavart főkötőbe öltözött francia, spanyol és amerikai férfiakat, s a bazárból beszerzett kelmékbe és leplekbe burkolt feleségeiket, bizsu fejdíszekkel. Beindult a zene, az utasok arab jelmezeikben táncoltak a villódzó fényekben. Edit épp akkor fordult hátra, amikor Abu benézett a bárba. Összeakadt a tekintetük, Edit megborzongott, félelmében mosolyogni próbált. Nem tudta, mit szeretne jobban: hogy Abu kien-gesztelődjön, vagy hogy sose lássa többé.

Feltűnt a csoportból a két fiatal pár is. Nem vették észre őket, vagy csak úgy tettek, mintha nem látnák idős útítarsaikat. Egyikük sem volt jelmezben. Ittak egyet

a bárpultnál, majd táncolni kezdtek. Egyre oldottabban mozogtak. Edit rendelt még egy italt, nézte ugrabugrálásukat, s hogy a lassú számoknál összesimulnak. Ádám és Eszter még csókolóztak is, kissé kifáradt kapcsolatuknak jót tett az utazás. Editnek zsongott a feje, de tartotta magát. Próbálta elképzelni, mit érezne, ha a lányát és a vejét látná táncolni, és tudná, hogy legalább a lánya boldog, azután újra örvényleni kezdett minden, és sűrű löketekben megint átcsapott rajta a kétségbeesés. Légszomja volt a sötétben, a stroboszkóp villogása megzavarta. Eszébe jutott, hogy nyugtatóra ivott. Behunyta a szemét, forgott vele a világ. Feltápáskodott, erőltetett mosollyal elnézésért, kiment, és a korlátba kapaszkodva felvonszolta magát a lépcsőn a tetőteraszra.

A fedélzeten eltámolygott a kis úszómedencéig, és tovább, a hajótát irányába. A meleg szél összeborzolta a haját, páлмаillaat keveredett a víz szagával. Úgy kapaszkodott meg a zászlórúdban, mintha süllyedne vagy zuhanna, de ahogy térde megroggyant, lecsúszott a keze a vastag oszlopról.

Kihajolt a korláton, és átadta magát a szédülésnek. Először megijedt, majd szinte megkönnyebbült, amikor érezte, hogy súlypontja átbillen. Senki nem vette észre, amint a négyemeletes hajó fedélzetéről bezuhan a folyóba. Csak másnap reggel tűnt fel, hogy hiányzik, amikor a hajó hajnalban kikötött Edfuban, és hiába várták a kiszállásnál.

Nem biztos, hogy ikon szeretnék lenni.